Кевин Скот

ВЕЛИКИТЕ БИТКИ В ИСТОРИЯТА

От Маратон до Полтава

Издателство
ПАРИТЕТ

ВЕЛИКИТЕ БИТКИ В ИСТОРИЯТА
От Маратон до Полтава
Автор Кевин Скот
Превод Милица Маркович
Редактор Горанка Цветкова
Издателство „Паритет“, София
256 стр.

Войната е неизменен спътник на човешката история. Хората непрестанно се борят за територии, сфери на влияние, надмощие и световно господство. Историята на войните е и историята на цивилизацията.

В тази книга са описани битките, променили света и оказали значително въздействие върху хода на световната история. Ще откриете интересни подробности за грандиозни победи и тежки поражения, за велики пълководци и гениални стратези. Авторът анализира съотношението на политическите сили по време на битките, оценява решенията на военачалниците, детайлно описва самите сражения и изследва значението им за бъдещето.

Книгата съдържа схеми и илюстрации, които допълват разказа и улесняват разбирането на представените събития.

За поръчки на книги от сайта
www.paritetbf.com – 20% отстъпка.

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-635-1

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР 5
Битката при Саламин, 28 септември 480 г. пр.н.е. 9
Битката при Маратон, 490 г. пр.н.е. 19
Битката при Гавгамела, 331 г. пр.н.е. 27
Битката в Тевтобургската гора, 9 г. н.е. 37
Битката при Каталунските полета, 451 г. 45
Битката при Поатие, 4 октомври 732 г. 55
Битката при Хейстингс, 14 октомври 1066 65
Битката при Манцикерт, 26 август 1071 г. 73
Битката при река Калка, 1223 г. 81
Битката при Легнице, 9 април 1241 г. 89
Битката при река Шайо, Унгария, 11 април 1241 г. 97
Битката при Чудското езеро, 5 април 1242 година 105
Битката при Креси, 1346 г. 113
Битката при Куликово поле, 8 септември 1380 г. 121
Битката при Косово поле, 15 юни 1389 г. 129
Битката при Никопол, 25 септември 1396 г. 135
Битка при Анкара (Ангора), 28 юли 1402 г. 143
Битката при Грюнвалд, 1410 г. 153
Битка при Азенкур, 25 октомври 1415 г. 159
Обсадата на Орлеан, 1428-1429 година 165
Превземането на Константинопол, 29 май 1453 г. 173

Битката при Мохач, 1526 г. 181
Превземането на Казан от Иван IV „Грозни“, 1552 г. 189
Битката при Лепанто, 1571 г. 199
Крахът на „Непобедимата армада“, 1588 г. 207
Битката при Брайтенфелд, 17 септември 1631 година 213
Битката при Насби, 1645 г. 223
Обсадата на Виена, 1683 г. 231
Битката при Бленхайм, 13 август 1704 г. 239
Битката при Полтава, 27 юни 1709 г. 247

ПРЕДГОВОР

Хората, които се интересуват от история, най-често са привлечени от нейните конфликти – било то лични вражди или мащабни политически сблъсъци. Историята е сцена, на която се срещат и противопоставят различни цивилизации: индианска и европейска, номадска и уседнала. Върховната проява на тези конфликти е войната.

Войната ражда нови явления – понякога добри, понякога зловещи, но винаги променящи света. В нея има решаващи моменти – битки, които не просто бележат края на една кампания, а определят съдбата на цели народи и държави. Те невинаги са най-големите, най-кървавите или най-ожесточените сражения, но именно те преобръщат хода на историята.

Стотици хиляди хора са били прободени, нарязани, застреляни или убити по безброй други начини в хода на войните. Въпреки ужасяващата им същност, тези сцени на кървава касапница винаги предизвикват жив – макар и предпазлив – интерес. В проявата на храброст има неоспоримо величие, а спазването на законите на честта позволява на бойците да устоят на страданията и разрушенията.

Никъде човешкият интелект не се проявява по-ярко, отколкото в ума на великия пълководец – този, който със силата на волята си планира, организира и ръководи огромни армии. Запазвайки хладнокръвие, проявявайки невероятна храброст и излагайки се на постоянен риск, командирът носи отговорност за всичко. Той винаги има готово решение за неочакваното. А тези изключителни

качества могат да бъдат открити както сред аристокрацията, така и сред обикновените войници.

В тази книга читателят ще се запознае с някои от най-великите военачалници в историята.[1]

Има битки и обсади, след които рухват цели империи, а ходът на историята се променя завинаги. Битката при Гавгамела слага край на могъщата Персийска империя, гърците се разпростират в Мала Азия, а в резултат на тези събития по-късно се заражда новата световна религия – християнството. В битката при Манцикерт селджукските турци разгромяват византийците, с което започва дългият упадък на Византийската империя. Обратното се случва при обсадата на Виена през 1683 г. – разгромът на османските войски слага край на експанзията им на запад и осуетява завладяването на Европа.

Малко по-късно най-добрите легиони на Римската империя са унищожени в горите на Германия от неизвестния дотогава Арминий, „принц в изгнание“. Това поражение спира римската експанзия на север, а германските племена затвърждават репутацията си на едни от най-добрите воини в Европа. Два пъти по полетата на красива Франция се решава съдбата на зараждащата се християнска цивилизация: първия път тя едва устоява срещу привържениците на бог Тенгри, а втория – срещу последователите на Мохамед.

---

[1] Можете да прочетете повече за военачалниците в историческите книги на издателство „Паритет“: „Кралските династии на Англия: от Алфред Велики до кралица Виктория“, „Викингите. Разбойниците от Севера“, „Как са живели древните гърци: Омир, спартанците, философите, Александър Велики“, „Пълководците, които промениха света“, „Пълководците на древния свят“, „Ханибал Барка“, „Империята на Чингис хан“, „Римската империя: легионери, цезари, гладиатори, християнство, робите и Спартак“.

В тази книга не просто ще разгледаме самите битки, но и ще оценим тяхното въздействие върху историята – не по броя на участниците или жертвите, а по дългосрочните последици, които са предопределили съдбата на цели народи и империи.

В тази книга се отделя особено внимание на армията, бойната подготовка и екипировката на войниците. Именно войниците печелят победите за своите командири. „Масите решават всичко“ – казва великият Наполеон.

При създаването на книгата авторът използва широк набор от исторически източници и литература. Често обаче тези източници си противоречат. Затова е избрана най-достоверната и исторически потвърдената гледна точка, за да бъде представена обективна и балансирана картина на събитията.

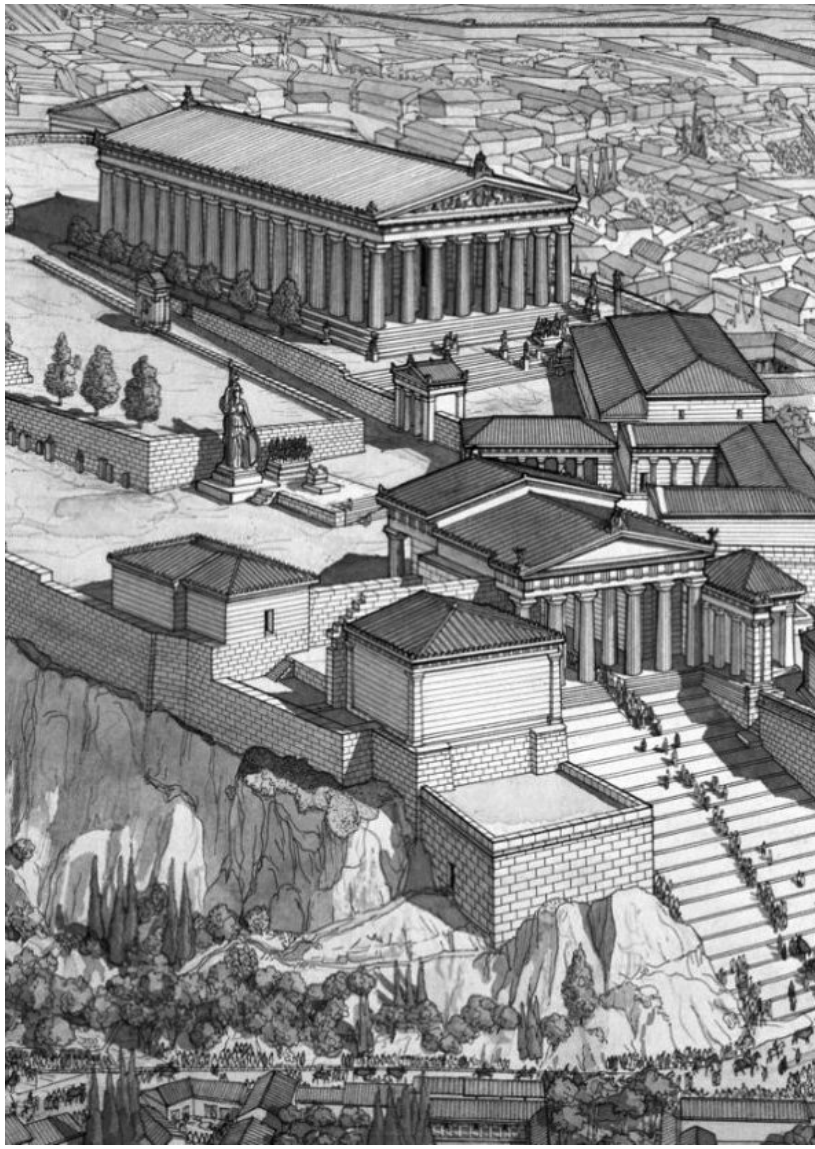
Битката при Саламин, септември 480 г. пр.н.е.

Битката при Саламин

28 септември 480 г. пр.н.е.

Героичната епоха на гръцките войни започва около 1400 г. пр.н.е., по времето на Троянската война. След 1100 г. пр.н.е. Гърция е завладяна от дорийците, а в началото на VI век попада под военното надмощие на Спарта, което продължава близо 250 години. Цялото мъжко население на страната е било ангажирано в редовната армия, а всеки воин е бил отдаден на веруюто „победи или умри".

Около 500 г. пр.н.е. се появила реалната заплаха от война между Гърция и Персия. През втората половина на VI в. персите, възползвайки се от възможностите, които им предоставя заличаването на Асирия, разширили империята си на запад и през 500 г. пр.н.е. гърците от Йонийските острови се обърнали за помощ към континентална Гърция. Тогава Дарий решил да завладее цяла Гърция. Пред лицето на тази опасност всички гръцки градове се обединили за първи път под ръководството на спартанците. Първото масирано персийско нашествие било успешно отблъснато през 490 г. пр.н.е. при Маратон, а второто – през 480-479 г. при Саламин и Платея. Гърците разгромили многобройните персийски армии, които били смятани за непобедими, тъй като усъвършенствали две много ефективни средства за водене на война: хоплитската фаланга и триремата.

Древна Гърция

Малко след 700 г. пр.н.е. битките между разпръснати свободни формации отстъпили място на схватки между плътни фаланги от тежковъоръжена пехота или хоплити. С усъвършенстването на технологиите за топене на метал и икономическия просперитет все повече граждани можели да си позволят да закупят хоплитски доспехи. Те се състояли от осемфутово копие, меч, шлем, нагръден кирасец и кръгъл щит с диаметър около три фута, закачен на лявата ръка. Шлемът бил увенчан с гребен, а щитът често бил украсен с изображения на птици и зверове.

Тактиката на хоплитската фаланга е била да се изправи срещу врага в плътна формация, като се редуват щитове и копия. По време на битката всеки воин се опитвал да удари врага с копие в гърлото. Изключително важно било да се запази формацията, защото всеки зависел от съседа си. Личните почести трябвало да се постигат не на бойното поле, а в атлетически състезания.

При Платея спартанската фаланга се състояла от осем редици. Предназначението на задните редици било да запълват празниците в предните редици, да носят резервни копия и да се справят с ранените – да довършват вражеските войници и да помагат на своите. Изисквали се дисциплина и решителност, за да се поддържат редиците плътни и да се избягват опасни пропуски в предните редици. Изходът от битката, която обикновено била кратка, се определял от твърдостта и числеността на воините. Тъй като било важно да се увеличи силата в началния етап, цялата мощ на армията се вкарвала в битката без излишно забавяне. Ако редиците бивали унищожени, победените хоплити бягали, тъй като при липсата на резерв втора атака била невъзможна. Преследването не продължавало дълго, тъй като тежко екипираните воини били напълно изтощени след интензивната бит-

ка.

Тактиката била силно ограничена, но благодарение на превъзходната си подготовка и дисциплина спартанците били ненадминати. Те внесли едно съвсем просто подобрение в хоплитската атака, което им носело победа в продължение на почти триста години. Тъй като всеки воин търсел защита зад щита на съседа си, настъпващата армия естествено се измествала малко по малко надясно. Оказало се, че дясното крило на фалангата до известна степен заобикаля левия фланг на противника и спартанците се възползвали от това обстоятелство. След като заобикаляли врага, те се обръщали и унищожавали неговия строй. Бавното им, но сигурно напредване, съпроводено от звуците на флейти, предоставяло достатъчно възможности за маневриране.

Една кратка битка можела да е достатъчна, за да реши изхода на сражението. Във всеки случай лошите пътища, планинският терен и строгите бойни линии ограничавали обхвата на стратегическите и тактическите проекти. Войните се ограничавали основно в летните месеци, а единственият начин да се измами врагът бил да се унищожат посевите и добитъкът. Обсадите били рядкост. Хоплитите почти никога не използвали други оръжия, а кавалерията можела да бъде от полза, само ако гърците разполагали с повече силни и здрави коне. Но Гърция, с нейните оскъдни пасища, не била силна в отглеждането на коне. Единствено тесалийците разчитали на конница. Персите, които завладели Азия с помощта на стрелци и конници, се изправили срещу гърците с невиждани дотогава методи на водене на война, но самите те се сблъскали със също толкова силна гръцка фаланга. В битката при Платея (479 г.), след като гърците издържали на дъжда от стрели, Паусаний прецизно определил

Битката при Саламин.

времето за атака на спартанските хоплити, като поразил вражеските войски, докато били съсредоточени на едно място.

Гърците не били особено усърдни в усъвършенстването на средствата за водене на война. Те не били дисциплинирани и определено не обичали да се бият. Когато се налагало, можели да се бият добре, но се интересували от всичко друго, но не и от битки. „Най-силни духом са онези, които, имайки съвършено ясна представа за страданията и радостите в живота, не отстъпват по силата на това пред опасностите."

По време на тази героична епоха в Гърция не се водели войни по море, а корабите се използвали само като транспортни средства. Но през VII в. пр.н.е. се появили първите военни кораби със специално подсилени носо-

ве и с палуби, така че да побират голям брой пехотинци, които да обстрелват и превземат вражески кораби. От около 650 г. пр. н. е. военноморската тактика се съсредоточила върху тарана, а корабите вече били по-дълги и много по-бързи.

Между 550 г. и 500 г. гърците създали триремата[2] – прототип на галерите, които доминирали във военноморските действия до битката при Лепанто през 1571 г. Триремата можела да побере до 170 гребци, всеки от които е на едно гребло, като греблата били разположени на три нива, а подпорите служели като допълнителни лостове. Бързите и маневрени триреми открили големи възможности за опитните моряци. Първата битка с участието на флотилии от триреми се състояла край остров Лада през 494 г. пр.н.е., когато персите, които имали превъзходство, потушили бунта на йонийците.

През пролетта на 480 г. персийската армия, предвождана от Ксеркс, състояща се от 160 000 войници и, според Херодот, 1207 военни и 3000 транспортни кораба, навлязла в Северна Гърция. На общогръцко събрание, председателствано от Спарта, бил договорен план за отбрана. За да се сведе до минимум числеността превъзходство на персите, било решено те да бъдат посрещнати в тесния пролом Термопили на около 80 мили северно от Атина, на изток в Евбейския проток. Операцията при Термопилите трябвало да задържи Ксеркс и да го принуди да се опита да заобиколи гърците, попадайки в морска битка, на която гърците възлагали всичките си надежди. Флотилия от 324 триреми, водена от спартанеца Еврибиад, била изпратена на север от Евбейския проток. Основната ѝ сила бил

[2] Боен кораб от класическата епоха в Античността, построен от ела, кипарис, кедър или бук, с 3 реда гребци, разположени един над друг в шахматен ред. – Бел. ред.

атинският контингент под командването на Темистокъл.

Персите възнамерявали да щурмуват прохода Термопили и да блокират гръцкия флот в Евбейския проток. Но по пътя си към източния бряг на Магнезия персийският флот бил застигнат от буря и претърпял значителни загуби. Тогава Темистокъл убедил колебаещия се гръцки адмирал да атакува незабавно, преди вражеският флот да възстанови реда си. Последвала тежка, но не и определяща победителя двудневна битка при нос Артемизий. Персите се сражавали смело и запазили числеността си, към края на втория ден гърците били готови да отстъпят. Точно тогава дошла новината за капитулацията на Термопилите. Спартанският цар Леонид със 7000 хоплити (само 300 от тях спартанци) цели три дни успяла да удържи на натиска на персийската армия, докато всичко завършило с предателство, което показало пробив в тила на гърците. Спартанците, всички до един, били убити, а персийската армия превзела пролома и се придвижила на юг към Атина.

Гръцкият флот се придвижвал на юг през пролива и като заобикаля Атика – именно в този момент всички осъзнали, че единствено той може да спаси Гърция. Задачата била персийският флот да бъде принуден да приеме да се сражава в благоприятни за гърците води. Темистокъл решил, че такова място е остров Саламин, разположен на входа на Елефския залив. Към залива можело да се подходи от запад или от изток. Източният подход бил разделен от остров Пситалея на два много тесни пролива, всеки от които бил широк не повече от три четвърти от милята. Голямата персийска флота би била лесна плячка на такова място и със сигурност би попаднала в капан, а за опитните гръцки моряци се открили големи възможности.